

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΩΣΤΗ ΓΝΩΣΗ

Δημήτρης Κ. Μπάκας

Ουσιαστικά κινδυνεύουμε σε **γνωστική ανεπάρκεια**. Ένας κατακλυσμός ανεξέλεγκτων πληροφοριών μάς βομβαρδίζει κάθε στιγμή από όλα τα ΜΜΕ, το διαδίκτυο, από τις φήμες. Απόψεις, γνώμες που όλοι «καλοκάγαθα» θέλουν να μάς προσφέρουν και να μάς ενημερώσουν για το τι γίνεται γύρω μας. Τελικά χάσαμε τη γνώση μέσα στο χάος των πληροφοριών και τη σωστή γνώση, τη σοφία, μέσα στο άμετρο πλήθος ... «γνώσεων»! **Συνέπεια είναι πια να μη γνωρίζουμε πού σταματά το ψέμα και που αρχίζει η αλήθεια!** Ας αφήσουμε και τα τελευταία fake news, τα οποία εσκεμμένα παροχετεύονται για πλήρη αποπροσανατολισμό.

Η σωστή γνώση του κόσμου γύρω μας είναι πλέον ανάγκη, διανοητική και πνευματική. Ανάγκη ζωής μας.

Παγκόσμιο πρόβλημα για τον άνθρωπο πλέον είναι το πώς να αποκτήσει δυνατότητα να **συνανθρωπώσει τις πληροφορίες**, να τις συνθέσει και συσχετίσει κατάλληλα για να αντιληφθεί το πλαίσιο, ως ενότητα. **Να κατανοήσει το πώς επιδρά το μέρος στο όλο και το όλο στο μέρος, όπως και πώς τα μέρη αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους.** Και αυτό, γιατί ο Κόσμος μας και κατά συνέπεια οι πληροφορίες γίνονται διαρκώς και πιο πολύπλοκες.

Εδώ και τώρα, απαιτείται άμεσα ένας **καινούργιος τρόπος σκέψης**, καθόσον πλέον τα θέματα δεν εξελίσσονται μόνον «γραμμικά», αιτιοκρατικά, αλλά κατά ένα τρόπο ολογραμμικό, που εν πολλοίς είναι και γεμάτος απρόοπτες εξελίξεις.

Απαιτείται, δηλαδή, να οργανώσουμε τη σκέψη μας, ώστε να ανταποκρίνεται στη μορφή εξέλιξης των γεγονότων που είναι πλέον ταχύτερη, αλλά προπαντός με απρόβλεπτα και με μια διαρκώς αυξανόμενη υπερπολυπλοκότητα.

Ο μόνος δρόμος για να επιτευχθεί αυτή η μεταρρύθμιση είναι η **ολιστική παιδεία** που πρέπει να καλλιεργείται, οπωσδήποτε, παράλληλα με την **εξειδικευμένη**. Η **εξειδικευμένη** εκπαίδευση είναι απόλυτα απαραίτητη λόγω αύξησης των γνώσεων, αλλά είναι **ανεπαρκέστατη** για τα τεράστια αναφύομενα προβλήματα που αφορούν στον ίδιο τον **άνθρωπο** και τις ανθρώπινες **κοινωνίες**.

Υπάρχει όλο και μεγαλύτερη αναντιστοιχία ανάμεσα στις διαχωρισμένες, αποσπασματικές και «κλειστές», πιο βαθιά μάλιστα γνώσεις και από την άλλη στα όλο και **περισσότερο πολυκλαδικά, διακλαδικά, υπερεθνικά και πλανητικά προβλήματα και πραγματικότητες.**

Οδονηρή συνέπεια είναι να χάνονται σημαντικές προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότητα της γνωστικής λειτουργίας, όπως:

- **Η ενότητα και το πλαίσιο.**

Για να **αποκτήσουν νόημα** οι πληροφορίες και οι γνώσεις πρέπει να τοποθετηθούν μέσα σε έναν ορίζοντα που σχετίζονται, καθόσον η γνώση απομονωμένων πληροφοριών ή δεδομένων είναι ανεπαρκής. Μια λέξη, ακόμη για να αποκτήσει ένα περιεχόμενο πρέπει να ενταχθεί μέσα σε μια πρόταση, πχ. η **λέξη αγάπη** έχει διαφορετικό νόημα σε ένα θρησκευτικό πλαίσιο, από ό,τι έχει σε ένα κοσμικό ή ερωτικό πλαίσιο. Το γραπτό **κείμενο** επίσης πρέπει να ενταχθεί στο δικό του πλαίσιο, άλλως το νόημά του μπορεί ν' αλλοιωθεί σημαντικά.

- **Η ολιστικότητα:**

Η ολιστικότητα είναι κάτι παραπάνω από το πλαίσιο. Το κάθε σύνολο περιέχει διάφορα μέρη που συνδέονται με τα άλλα μέρη και με το όλο. **Από το όλο συνήθως αναδύονται νέες ποιότητες που δεν έχουν τα μέρη και όχι σπάνια κάποιες ιδιότητες των μερών στο πλαίσιο του όλου αναστέλλονται.**

Προσέτι, το **όλον ενυπάρχει στα μέρη**: κάθε κύτταρο περιέχει, το σύνολο της γενετικής κληρονομιάς ενός πολυκυττάρου οργανισμού. Η **κοινωνία**, ως όλον, είναι παρούσα μέσα σε κάθε άτομο, στη γλώσσα του, στους κανόνες του, όπως κάθε μεμονωμένο σημείο ενός ολογράμματος περιέχει το σύνολο των πληροφοριών.

Πρέπει κατά συνέπεια να **ανασυνθέσουμε το όλον για να γνωρίσουμε τα μέρη**. Το είχε επισημάνει ο Pascal: «Καθώς όλα τα πράγματα έχουν προκληθεί από τα άλλα και προκαλούν άλλα, στηρίζονται σε άλλα και στηρίζουν άλλα, συνδέονται έμμεσα και άμεσα, και όλα επικοινωνούν με ένα ανεπαίσθητο δεσμό που ενώνει τα πιο απομακρυσμένα και πιο διαφορετικά, θεωρώ αδύνατο να γνωρίζει κανείς τα μέρη χωρίς να γνωρίζει το όλον, όπως και να γνωρίζει το όλον χωρίς να γνωρίζει το καθένα από τα μέρη».

- **Το πολυδιάστατο**

Το **ανθρώπινο σώμα**, όπως και οι **κοινωνίες** είναι **πολυδιάστατες οντότητες**: Ο άνθρωπος είναι βιολογικός, ψυχικός, κοινωνικός, συναισθηματικός, λογικός,.. Η κοινωνία έχει ιστορικές, οικονομικές, κοινωνιολογικές, θρησκευτικές... διαστάσεις. Η **σωστή γνώση** πρέπει να αναγνωρίσει αυτόν το **πολυδιάστατο χαρακτήρα** και να εισαγάγει τα δεδομένα του. Δεν ενδείκνυται να απομονώσουμε το μέρος από το όλον αλλά ούτε και τα μέρη μεταξύ τους. Πχ. **Το οικονομικό βρίσκεται σε διαρκή αλληλεπίδραση με όλες τις ανθρώπινες διαστάσεις και περιλαμβάνει με ολογραφικό τρόπο ανάγκες, πόθους, πάθη, που ξεπερνούν το απλό οικονομικό συμφέρον.**

- **Το πολύπλοκο:**

Η **πολυπλοκότητα** αναδύεται, όταν τα διαφορετικά στοιχεία που απαρτίζουν το όλο είναι **αδιαχώριστα** (το οικονομικό, με το πολιτικό, το ψυχολογικό, το συναισθηματικό κλπ.) αλληλεξαρτώνται και αλληλοεπιδρούν. **Η πολυπλοκότητα είναι ο σύνδεσμος ανάμεσα στην ενότητα και τη πολυπλοκότητα. Η πλανητική εποχή, ειδικά σήμερα, μας φέρνει αναπόφευκτα αντιμέτωπους με τις προκλήσεις της πολυπλοκότητας.**

Συμπερασματικά είναι αδήριτη ανάγκη η Παιδεία μας να καλλιεργεί την ολιστική νοημοσύνη, από την οποία αναδύεται η πιο ολοκληρωμένη αντίληψη της πολύπλοκης και πολυδιάστατης πραγματικότητας.

(Συνέχεια στο επόμενο)

Δημήτρης Κ. Μπάκας
01 Οκτ. 2021